

українські зерно виробники змушені займати пасивну позицію на ринку і по суті є отримувачами ціни, яка встановлюється іншими учасниками ринку.

В умовах становлення ринкових відносин ефективність виробництва зерна визначає його конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, тобто здатність до розширеного відтворення, зростання обсягів виробництва, збільшення кількості робочих місць та інше. Низька ефективність зерновиробництва не дає можливості використовувати наявні резерви зростання валових зборів зерна. Тому тільки нові технології підвищення врожайності можуть внести суттєві зміни у зростання ефективності виробництва зернових та на цій основі підвищити ефективність аграрного виробництва.

Для удосконалення структури виробництва зернових культур необхідно забезпечити виробництво продукції, яка користується підвищеним попитом на світовому ринку – пшениця, кукурудза, ячмінь, а також оптимізувати площі посіву кукурудзи на силос і багаторічних трав – для забезпечення потреб тваринництва необхідною кормовою базою.

В Україні існують всі передумови для збільшення виробництва зерна, яке забезпечує не тільки продовольчу безпеку держави, а й експорт. Основною функцією держави в регулюванні зернового ринку повинно залишатися передбачення ринкової ситуації. Процес формування національного ринку продукції зернової галузі в умовах глобалізації поки що перебуває на стадії становлення, а тому цей ринок ще далеко не повною мірою забезпечує виконання покладених на нього функцій і завдань, а саме баланс попиту та пропозиції, підвищення прибутковості сільськогосподарських виробників, вирішення соціальних і екологічних проблем галузі.

Література:

1. Офіційний сайт Держслужби статистики України [Електронний ресурс]: Статистична інформація. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: навч. посібник / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук. - К. : Центр учбової літератури, 2010
3. Мочерний С.В. Економічна теорія: Підручник/ С.В. Мочерний, М.В. Добвенко. – К.:Видавничий центр «Академія», 2004. – 856с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

БЕЗВЕРХНЯ М. Ю.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

**Науковий керівник – к.е.н., доцент
Гацько А. Ф.**

В агропромисловому виробництві України провідне місце серед технічних культур займає соняшник - основна олійна культура. На соняшникову олію припадає 98% від загального виробництва олії в Україні. Соняшник - одна з найбільш прибуткових та високоліквідних культур. А враховуючи те, що виробництво соняшнику на сільськогосподарських підприємствах не завжди супроводжується інтенсифікацією, а в основному ведеться шляхом екстенсивних технологій, то посівні площі під ним останніми роками різко збільшились, що зумовило знищення агрономічно-обґрунтованої структури посівних площ у деяких регіонах України. Нині рівень використання біологічного потенціалу соняшнику є найменшим серед олійних культур і навіть не досягає 50% [1].

За даними Держкомстату, доходи сільськогосподарських підприємств від реалізації цієї олійної культури досягли майже 15 млрд грн, що дало можливість покрити понесені виробничі витрати та отримати 5,9 млрд грн прибутку. За ступенем рентабельності вона займає перше місце і рівень рентабельності становив 64,5% [2]. Через низькі затрати обігових коштів та високу ціну продукції виробництво соняшнику навіть за врожайності 10 ц/га забезпечує прибуток господарству. У південних регіонах України соняшник залишиться однією з основних культур. Але у системі економічних відносин сільськогосподарські підприємства, що вирощують продовольче насіння соняшнику, знаходяться в значній економічній залежності від системи взаємовідносин, що формується з переробними підприємствами з приводу забезпечення товаровиробників матеріально-технічними й кредитно - фінансовими ресурсами за прямими заявками та оцінки якості насіння (вологість, олійність), що є основою реалізаційної ціни, і в кінцевому підсумку визначає рівень ефективності виробництва продовольчого соняшнику і продуктів його переробки. Товарне насіння соняшнику можна визначити як один з найбільш привабливих видів продукції на аграрно-продовольчому ринку, попит на яку дуже високий і часто випереджає пропозицію [3].

Насіння соняшнику для

сільськогосподарських підприємств зони його вирощування є одним із основних джерел формування їх доходності як через збут на переробку, так і для експорту. Враховуючи стратегічне значення даної галузі сільського господарства її перспективність не викликає сумніву. Проте тенденції розвитку, які на сьогодні склались, та економічний стан товаровиробників в умовах трансформації економіки визначають необхідність пошуку резервів як на мікро, так і на макрорівні [4].

В Україні понад 90 % площ олійних зайнято під соняшником, внаслідок чого відбувається деградація земель, виникає загроза зараження ґрунту та поширення хвороб соняшнику. Україна обрала напрям інтеграції у світову економіку, тому стратегія розвитку галузі повинна відповідати принципам ефективного її функціонування, забезпечення пріоритету національного сільського господарства. У переважній більшості сільгоспдприємств, що вирощують соняшник не дотримуються технологічні вимоги щодо його розміщення. У зв'язку з високим попитом на насіння соняшнику і рівнем рентабельності цієї культури відбулось значне розширення посівних площ соняшнику. Тому розширення посівних площ, на жаль, супроводжується зниженням його врожайності. Основною причиною цього вважається порушення сівозмін і скорочення періоду повернення соняшнику на місце попереднього вирощування. Це призводить до масового враження рослин хворобами, шкідниками та значного засмічення посівів бур'янами. Отже аграрним підприємствам потрібно збільшувати валовий збір не за рахунок збільшення посівних площ, а за рахунок збільшення урожайності, сівозміни, якісного селекційного насіння [5].

Рентабельність виробництва зростає за рахунок ціни, а знижувати собівартість внаслідок підвищення цін на матеріальні ресурси, мінеральні добрива та засоби захисту від хвороб і шкідників малоімовірно. Крім того економічні відносини з олійно-жировим виробництвом склалися не на користь сільгоспвиробника в еквівалентності обміну. Така економічна ситуація вимагає об'єктивної оцінки подій в галузі, а отже виникає потреба в проведенні поглибленого дослідження питань щодо її подальшого розвитку і підвищення ефективності в нових умовах господарювання. Пріоритетність виробництва насіння соняшнику зумовлена його народногосподарським значенням і біологічними властивостями. Для господарств, що одним із напрямків спеціалізації обрали вирощування соняшнику, його виробництво є одним з надійних джерел фінансових надходжень,

а також вагомим додатком до кормової бази. До того ж виробництво насіння соняшнику є найменш витратним, але одним із прибутковіших товарів для сільськогосподарських виробників [6].

Основними підходами забезпечення високого рівня державного регулювання при виробництві олійних культур є:

- ✓ цінове регулювання;
- ✓ проведення субсидування виробників, які виготовляють засоби та предмети праці, а також відсотків по одержаних ними кредитах;
- ✓ формування сприятливих умов для розвитку ринку;
- ✓ виділення бюджетних коштів на вдосконалення виробничої матеріально-технічної бази, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва фінансування регіональних державних програм розвитку виробництва;
- ✓ проведення заходів на макроекономічному рівні по впровадженню пільгового оподаткування, вдосконалення зовнішньоторговельної діяльності [7].

Державна підтримка олійного підкомплексу, насамперед має стосуватися вирішення питання ціноутворення на продукцію. Тому, при значних витратах і змінах на початкових етапах, в цілому економіка країни може вийти на більш високий рівень, якість продукції покращиться, споживач отримає кращий готовий продукт. Тому, вітчизняним підприємствам вже на сучасному етапі господарювання необхідно розробляти стратегії завоювання сегментів зовнішніх ринків [8].

Для підвищення ефективності виробництва соняшнику суттєве значення має підвищення урожайності за рахунок якісного посадкового матеріалу. В Україні соняшник є традиційною культурою, а її рентабельність повинна підштовхувати аграріїв до вирощування даної культури [9].

Література:

1. Андрієнко О. Андрієнко А, Семеняка І. Не такий страшний соняшник, як його малюють [Електронний ресурс]. – О. Андрієнко, А. Андрієнко, І. Семеняка. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/component/content/article/>
2. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державного комітету статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Бондаренко, В.М. Удосконалення технології вирощування ріпаку ярого в умовах зрошення півдня України. / В.М. Бондаренко. – Дис... канд. с.г. наук. – Херсон, 2003

4. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://referatbox.net/page,3,353774-Suchasniy-stand-rozvitku-virobnictva-sonyashniku-v-Ukra-n.html>

5. Кириченко В.В. Виробництво соняшнику в Україні: стан і перспективи розвитку / В.В. Кириченко // Вісник ЦНЗ АПВ Харківської області. - 2010. №7. - С. 281286.

6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://referatbox.net/page,4,353774-Suchasniy-stand-rozvitku-virobnictva-sonyashniku-v-Ukra-n.html>

7. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.br.com.ua/referats/dysertacii_ta_autoreferaty/109516-4.html

8. Лисогор В.М. Неформалізований аналіз інноваційних механізмів державного регулювання виробництва насіння соняшнику // Вісник Хмельницького національного університету. - 2011. № 1. - С. 138-142.

9. Пастернак О. Перспективи ринку ріпаку і соняшнику / О. Пастернак // Вісник Хмельницького національного університету. - 2011. № 3. - С. 40-44

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ІННОВАЦІЙНІ ЗАХОДИ З УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВОГО БУРЯКУ В УКРАЇНІ

БОБРУС Д. С.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

**Науковий керівник – ст. викладач
Власенко Т. В.**

Тривала системна економічна криза, яка охопила всі галузі агропромислового комплексу, особливо відчутно позначилася на цукровому виробництві, призвела до занепаду буряківництва як провідної рослинницької галузі. Ринок цукру в Україні можна зарахувати до особливо важливої складової частини функціонування ринкової економіки загалом, оскільки цукрове виробництво належить до стратегічних галузей в аграрному комплексі нашої держави і його успішний розвиток може істотно вплинути на подолання негативних результатів економічної кризи, яка охопила сучасну українську економіку. Це пояснюється насамперед тим, що рівень розвитку цукробурякової галузі визначає не тільки ефективність формування ринку цукру, а й рівень функціонування інших продовольчих галузей, які використовують цукор та цукробурякову

продукцію (харчова, кондитерська, спиртова промисловість, сільське господарство та ін.). Крім того ефективний розвиток цукробурякового підкомплексу забезпечує становлення стабільного внутрішнього ринку цукру, є вагомим джерелом надходжень до бюджету, забезпечує стабілізацію та розширений розвиток всього агропромислового виробництва України.

На сьогоднішній день ефективність роботи цукробурякового підкомплексу України значно погіршилась: зменшилися площі посіву та обсяги валових зборів цукросировини, знизилась закупівельні ціни на цукрові буряки порівняно із собівартістю їхнього вирощування, втрачено ринки збуту, та ін.

Лише вісім областей України можна віднести до суто бурякосійних: Полтавську, Вінницьку, Тернопільську, Хмельницьку, Київську, Харківську, Черкаську і Львівську.

Втратили або втрачають статус бурякових - Сумська, Івано-Франківська, Чернівецька, Одеська, Миколаївська, Чернігівська, Житомирська області. Обсяги виробництва цукру по областях за 2014 наведено у табл. 1.2.

Сьогодні ця важлива галузь аграрної економіки опинилася в критичному стані. Головними причинами такого стану галузі є:

1) економічна криза і послаблення ролі держави у розвитку цукрового виробництва;

2) втрата економічної зацікавленості виробників у вирощуванні цукросировини;

3) недосконалість механізмів економічного регулювання виробництва, що призвело до серйозних соціальних наслідків - втрати робочих місць, зниження рівня заробітної плати, росту заборгованості, зменшення надходжень до бюджетів усіх рівнів тощо;

4) порушення цінового паритету, що спричинило вимивання обігових коштів спочатку сільськогосподарських товаровиробників, а згодом і цукрової промисловості;

5) втрата зовнішніх ринків збуту цукру;

6) практична відсутність кредитування виробника, що вимушено призвело до переходу на давальницькі схеми переробки сировини і бартерні відносини у галузі;

7) нерозвиненість ринкових відносин у сфері виробництва, переробки і реалізації цукру;

8) майже повна відсутність інвестицій у галузь, її непривабливість для вітчизняних і зарубіжних стратегічних інвесторів;

9) відсутність чіткого законодавства щодо організації виробництва та регулювання ринку цукру.